

דינה של ההולכה, וכאן, כיון שהיא נעשתה על ידי כהן, לא אכפת לך במה שהחזרה למקומה הראשון ובסוף הוליכה זר.

רבא אמר, אף לדברי הפוסל במוליך זר תחילה, פסול כאן אף על פי שהכהן הוליך תחילה. מאי טעמא? — דהא לאחר שהחזיר את הדם למקומו הראשון, צריך שוב לאמטווייה למזבח, ונמצא ב-10 שההולכה השניה היא עבודת הולכה כאילו היתה הולכה ראשונה, ולפיכך פסלה בה הולכת זר.

אמר ליה רבינא לרב אשי: הכי אמר רב ירמיה מדיפתי: הא ד"צריך לאמטווייה" מחשיב להולכה השניה כהולכה גמורה להפסל בור, מחלוקת רבי אלעזר ורבנן היא.

דתנן, רבי אלעזר אומר: המהלך במקום שצריך להלך, מחשבה פסולה פוסלת בו. אך אם מהלך במקום שאין צריך להלך, אין מחשבה פוסלת!

ואמר רבא בהסבר מחלוקתם של תנא קמא ורבי אלעזר: הכל מודים שאם קבלו דם בחוץ והכניסו בפנים, שהיתה קבלת הדם מן המזבח ולהלך, ואחר כך הוליכו לכון המזבח, זהו הילוך שצריך להלך, ולפיכך לדברי הכל מחשבה פוסלת בו.

ומבאר הגמרא במה נחלקו: **מר סבר, אפשר לתקונה להולכת פסול.** ומה שאי אפשר לחזור ולתקן שחיטה או קבלה או זריקה שנעשתה על ידי פסול, הוא משום שלא ניתן לחזור ולשחוט או לחזור ולזרוק, כי אין דם. אבל אם נשאר דם הנפש, אכן ניתן לחזור ולקבל על ידי כשר, ולזרוק את הדם.

ומר סבר, לא אפשר לתקונה! כיון שנעשתה העבודה בפסול, נפסל הקרבן, ושוב אינו ראוי לתקון.⁽¹⁹⁾

הוליתו כהן תחילה לדם, והחזירו למקומו בלא שיזרוק את דמו על המזבח, וחזר והוליתו זר אל המזבח —

אמר רב שימי בר אשי: לדברי המכשיר בהוליתו זר תחילה והחזירו הכהן וחזר הכהן והוליתו, פוסל כאן, כי לדברי ההולכה השניה היא העיקר, שהרי על ידה הכשיר באופן שחזר הכהן והוליתו, ואם כן, באופן שהכהן הוליך תחילה, והחזיר, ואת ההולכה בסוף עשה זר — יפסול.

ואילו לדברי הפוסל בהוליתו זר תחילה, משום שההולכה הראשונה עיקר, בהכרח כאן הוא מכשיר, שהרי לדעתו ההולכה הראשונה היא הקובעת את

סובר שגם ההולכה השניה עיקרית כי צריך לאמטויה. אכן אם נחלקו בכך, היו צריכים לחלוק באופן שחיטת באחת ההולכות לשמה ובאחרת שלא לשמה, [וראה רש"י כו א], ובהכרח שאין הנידון שתועיל ההולכה העיקרית כאילו השניה לא נעשית, אלא שהמכשיר סובר שגם אחר שכבר התקרב הדם למזבח ע"ז זר ושוב התרחק יש שם הולכה על ההמשך משום שחייב לשוב ולהקריבו, ואילו הפוסל סובר שאחר שהתקרב אין עליו עוד שם הולכה.

וכבר הבאנו לעיל את דברי הגר"ח שחלוק דין הולכת זר, שאף אם לא חל פסול בגוף הקרבן, הרי נעשית עבודת הולכה גמורה על ידי פסול, ולכן יש מי שאומר שאי אפשר לתקנה, ואינו כהולכה שלא ברגל או ממילא, שלא נעשית הולכה כלל, ולפיכך מסקינן לעיל שאפשר לעשות הולכה אחרת תחתיה. וראה באבי עזרי [פ"ד ממע"ק ה"ח].

ובקהילות יעקב [יג] כתב שלמאן דמכשיר בהוליתו זר והחזירו וחזר והוליתו כהן, בהכרח שלא חל פסול על ידי זר, כי מה לי שלא השלים כל ההולכה בפסול, והרי דינו ככל מחשבת פסול שחלה בקרבן אם חשבה בעת עבודה ואינו יכול לתקנה על ידי שיחזור ויעשה אותה עבודה בהכשר. והוכיח מכמה מקומות לכאן ולכאן.

ולפיכך הסיק כי אף שלא חל פסול בקרבן, מכל מקום העבודה נפסלת, ואין זה חסרון גרידא כאילו לא נעשתה כלל, ונפקא מינה לכשר ופסול שעשאה יחידו שיפסלה כי נעשית

ובקן אורה העיר שגם ב"הוליתו כהן" כתב הרמב"ם ש"החזירו" ומשמע שיחזירו כהן, ומוכח שלא איכפת לו אם יחזור כהן או זר. ותמה שהרי שיטת הרמב"ם [פ"ג מפסוהמ"ק ה"ט] שגם הולכה לצד חוץ נחשבת הולכה ומחשבה פוסלת בה, ולמה אינה טעונה כהן. וצידד שמחשבה חמורה מזרות, שהרי חלה בהולכה כלפי חוץ. עי"ש.

19. **במקדש דוד** [ט"ז א'] צידד לבאר שהמחלוקת היא אם עבודת פסול פוסלת את הגוף הקרבן ולכן אי אפשר לתקנה, או שהיא רק חסרון בעבודה על ידי כהן, ולפיכך אפשר לתקנה ולעשותה שוב בהכשר [נהם שני צדדים בתוס' מנחות יח ב ד"ה ור"ש, ונפ"מ אם טעון עיבור צורה, וראה ריש פ"ב]. ודחה, שמשמעות לשון הגמרא הוא, שנחלקו אם אפשר להמשיך את מעשה ההולכה, וממילא לא יחול הפסול, כי לא נעשתה הולכה שלימה בפסול, או שכל ההולכה צריכה להעשות על ידי כהן כשר, ולפיכך אי אפשר לתקנה, ולא משום חלות פסול על ידי זר.

אמנם ממה שאמרו בסמוך לדברי המכשיר פסול וכו', משמע לכאורה שהנידון הוא אם ההולכה הראשונה היא עיקר העבודה או השניה, ונכלשון רש"י אי אזלינן בתר קמייתא או בתר בתרייתא, ואילו מחלוקתם אם חל פסול או רק חסר בעבודה, הרי אין חילוק בין ראשונה לשניה, וגם רבא שאמר שאף לדברי הפוסל פסול, אינו משנה את סברת הפוסל, אלא

איתניביה אביי לרבינא: הרי שנינו, רבי אלעזר אומר: המהלך במקום שצריך להלך, מחשבה פוסלת, כיצד? קבלו בחוץ והכניסו לפניו, זהו הילוך שצריך להלך. קבלו בפנים והוציאו לחוץ, זהו הילוך שאין צריך לילך. חזר והכניסו, הילוך שצריך להלך הוא! ואיך אמרת שרבי אלעזר חולק וסובר שההילוך האחרון נחשב כהילוך שאין צריך להלך?

אמר ליה רבינא לרב אשי: אמנם מסברא אמרתי שלדעת רבי אלעזר אין מחשבה פוסלת בהילוך השני כי אינו נחשב הילוך לצורך עבודה, אולם אי תניא במפורש שרבי אלעזר מודה בהילוך אחרון לתנא קמא, תניא, ואין מחלוקת ביניהם. ורבי אלעזר לא בא אלא לחלק על אביו, רבי שמעון, שאמר הולכה אינה עבודה ואין מחשבה פוסלת בה, וקא משמע לן רבי אלעזר שמחשבה פוסלת בהילוך במקום שצריך להלך, ואפילו בהולך והרחיק וחזר והילך!⁽²⁾

וכן הכל מודים שאם קבלו בפנים והוציאו לחוץ, שקבלת הדם היתה לצד המזבח והוליכו לכון המרוחק מהמזבח, זהו הילוך שאין צריך להלך, ולכן לדברי הכל אין מחשבה פוסלת בו.

לא נחלקו אלא כשהכניסו בתחילה לכון המזבח⁽¹⁾, וחזר והוציאו והרחיקו מהמזבח, וחזר והכניסו לכון המזבח, ובאותה הולכה אחרונה נחלקו אם אפשר לחשב בה מחשבה פסולה –

מר, תנא קמא, סבר שגם הולכה אחרונה דינה כהולכה, כי היא צריך לאמטויה ממקום שהרחיק, ולפיכך אף שכבר נעשתה ההולכה הראשונה, אפשר לחשב באחרונה.

ומר, רבי אלעזר, סבר, כיון שהילוך זה הוא מיותר, שהרי אם לא חזר והרחיקו לא היה צורך בו, לפיכך אי אפשר לחשב בו, כי לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי.

הדרן עלך פרק כל הזבחים

אך מדברי הרמב"ם [פ"ג מפסוהמ"ק ה"ט] מבואר שתנא קמא פוסל גם בהילוך כלפי חוץ, ופסק כתנא קמא [רבנן] כנגד רבי אליעזר שהכשיר בהילוך כלפי חוץ, [ופסל רק בהילוך לפניו ובכך חלק על רבי שמעון שהכשיר בכל הילוך, וראה בעמוד א' הערה 18 דברי השפת אמת].

הראב"ד השיג על הרמב"ם שמהסוגיא משמע שפוסקים כרבי אליעזר שמכשיר בהולכה כלפי חוץ, וביאר הכסף משנה שראייתו מדשקלינן וטרינן אליבא דרבי אליעזר, [ויישב את ההשגה, שנחלקו בפירושו דברי ר"א כי מרי"א נשמע לרבנן], ולדעת המשנה למלך כוונת הראב"ד למה שאמרו בעמוד א' כי אם הולך לחוץ שלא ברגל לא פסל.

והגר"ח יישב את דעת הרמב"ם שהולכה שלא ברגל אין בה חלות פסול, אלא שאינה הולכה כלל, ואילו הרמב"ם עוסק בהולכה ברגל ולענין פסול מחשבה, ובה אין חילוק בין מחשבה בהולכה לחוץ להולכה לפניו. וראה בהרחבה לעיל [ע"א הערה 3].

ובקריית ספר כתב שמקורו של הרמב"ם הוא מרבנן, וטעמם הוא דכיון דמקבל פוסלת בו מחשבה כל זמן קבלתו, אפילו שאין צורך בכל הדם לזריקה, הוא הדין שפוסל בהילוך אפילו בחלקו שאינו צריך, כי קבלה והולכה נלמדו מקרא אחד "והקריבו". ולכאורה תמוה שקבלה שלא לצורך זריקה, מעשה קבלה היא, אבל הולכה כלפי חוץ אינה הולכה כלל.

ונראה מדבריו שאין ההולכה תלויה בהקרבה למזבח, אלא בעצם הולכת הדם לכל צד שהוא, אלא שרבי אליעזר סובר שהולכה לחוץ אינה הולכה כי אין צורך בה, ולא משום שהוא

בתערובת פסול, אך כשאפשר לעשותה כולה בהכשר אינה נפסלת אף שגם פסול עשאה, ולכן יש מי שאומר שאם החזירו כהן כשר, כי נעקר מעשה הפסול. ונעשית בהכשר.

ובשפת אמת כתב שקרבנות שאינן נפסלים במחשבת שלא לשמה, רק אינן עולים לשם חובה, אם חשב בהולכתן כלפי חוץ לא פסל [אפילו לשיטת הרמב"ם שהולכה כלפי חוץ הוי הולכה] כי כל הולכתן נעשית כדיון. אך אם נפרש כהגרי"ז שמחשבת שלא לשמה פוסלת בעצם הקרבן, יתכן שאף בהולכה כלפי חוץ תפסול.

1. במשנה למלך [פ"ג מפסוהמ"ק ה"ט] כתב ונראה לי שטעות נפל בספרים, וצריך לגרוס לא נחלקו אלא בהוציאו וחזר והכניסו. ומשמע שאילו כבר נעשה הילוך מחוץ לפניו אין ההילוך השני מועיל. ומחלוקתן רק כשקבל בפנים והוציאו ובשטמ"ק כתב שנחלקו גם באופן שקבלו בפנים והוציאו לחוץ וחזר והכניסו, אלא שנקט רבותא שאפילו אם כבר עשה הולכה, ההילוך האחרון נחשב כי צריך לאמטויה.

וראה בקרן אורה שנקט כי לגירסתנו אם ישחוט ויקבל בפנים ויוציא לחוץ, לכלי עלמא נחשב ההילוך לפניו כצורך, וכל מחלוקתן הוא רק באופן ששחט בחוץ והכניס והוציא, אם ההילוך השני נחשב כצורך.

2. לפי רש"י והשטמ"ק מסקינן שדעת רבי אליעזר ותנא קמא מחשבה פוסלת רק בהילוך לפניו, ורבי שמעון סובר שאין מחשבה פוסלת כלל.

הדם למזבח, ולפיכך כשאינה לצורך ולכוון המזבח אינה הולכה, אך מאידך נמצא שאפשר לבטלה באופן ששחט קרוב למזבח ואין צריך הולכה כדי להקריבו, וגם מסתבר שאין צורך שתעשה ברגל כי העיקר שמקריבה למזבח. ואילו רבנן סברו שהקרבן טעון "מעשה עבודה" של הולכה ואף אם נשחט קרוב למזבח אי אפשר לבטלו, וגם הולכה כלפי חוץ נחשבת הולכה, ולדבריהם דנה הגמ' לעיל אם צורת העבודה היא ברגל דוקא או לא, וכמבואר בדף יד ב הערה 12.

הילוך כלפי חוץ, כי עבודת ההולכה אינה רק בכדי לקרב הדם למזבח, אלא כל הילוך הנצרך הוא בכלל "מעשה עבודה", ולפיכך שייך לומר שרבנן למדו מקבלה שגם החלק שאינו נצרך יש עליו תורת עבודה.

אולם מתחילת דברי הרמב"ם "כבר ביארנו שהולכה שלא ברגל אינה הולכה ... והמהלך במקום שאינו צריך הרי זו הולכה וכו'" משמע שדינים אלו תלויים זה בזה, והיינו שנחלקו בכך גופא, שלדעת רבי אליעזר ההולכה היא רק לצורך הקרבת

פרק כל הזבחים שקבלו דמן

מתניתין

כל הזבחים שקבל דמן אחד מהפסולים לעבודה⁽¹⁾, כמו זר⁽²⁾, או אונן⁽³⁾ או טבול יום⁽⁴⁾ שטבל ועדיין

נאמר קרא לפסול עבודתו, היתה עבודתו כשרה משום שעשה דוחה לא תעשה. [וראה תוס' בחולין [עח א] שעשה דוחה גם פסול, כגון פסח שאין לו אלא טלה שנשחטה אמו. וכבר תמה בקובץ הערות יא ח, שהרי במנחות מט. כתבו תוס' שאילו עשה והשלמה היה מעכב לא היה מועיל דחייה להכשר. וחילק בין פסול שתלוי באיסור שמועילה לו דחייה, לבין פסול מצד עצמו. עיי"ש. ובפסולי כהונה לכאורה הפסול תלוי באיסור, ראה רמ"ה סנהדרין פ"ג. ואם כן אף שנאמר מקור לאיסור עדיין יבא עשה וידחה].

ועוד כתב שבקדשים צריך שישנה עליו הכתוב לעכב, ואם לא שנה הכתוב דינו כמצוה בעלמא ואינו בכלל אי עביד לא מהני, ולכן צריך קרא שמחלל עבודה. אך בריטבי"א [ ] כתב שגם אם לא שנה הכתוב עובר בלאו, עיי"ש.

2. במנחות [ט. יח ב] אמרו שמצוות כהונה רק מקמיצה ואילך, דהיינו שאין פסול זרות ושאר פסולים חלים על יציקה ובלילה. וראה להלן [כב ב הערה 1] בשם מקדש דוד [טו ג] שנכרי פסול גם לעבודות אלו שאינן ממצוות כהונה.

וכבר תמחו כל האחרונים [שעה"מ י"ט פ"ג, הגרע"ק א בגליון הרמב"ם ומונ"ח קט"ז קי"ח] שהרמב"ם [בפי"ב ופי"ג ממעשה"ק] פסק שיציקה ובלילה כשרים בור, ואילו בביאת מקדש [פ"ט ה"ה] כתב שזר היוצק ובלול פוסל, ושמו יז לומר שפוסל את ה"עבודה" משום שלא נעשית בהן כשר, אך אין ה"קרבן צריך להעשות בכהונה, וזהו הטעם שנכרי פסול בהן, כי עבודות הן. ועיי"ן.

ועוד כתב שם, שפסול זר אינו דוקא בזר ממש, אלא הוא כולל כל אופן שהוא זר לגבי אותה עבודה, כגון כהן הדיוט בעבודת יום הכפורים, [וכמבואר ביבמות לג ב עיי"ש]. וכבר כתב בשער המלך [פ"א מעבודת יוי"ב ה"ב] טעם לזה, מדאפקיה רחמנא בלשון זרות "הזר הקרב יומת" ולא כתיב "ישראל" להורות שהאיסור נאמר לכל מי שהוא זר לאותה עבודה.

ובמשנה למלך [פ"ט מביא"מ ה"ט"ו] הוכיח מתוס' ביומא [כג ב] שיש פסול זרות בכל דבר הנעשה במזבח אף שאינו עבודה [כהרמת הדשן], ודן שם מפני מה אמרו [ביומא כד א] שהדלקת נרות כשרה בזר, אם משום שאינה במזבח, או משום שיכול להוציאם ולהדליקם בחוץ.

וראה רש"י ביומא [כד ב] שזר חייב מיתה על דישון המנורה, והמקדש דוד [שם] כתב שאף על פי שאין צריך בגדי כהונה לעבודה זו, [כמבואר במשנה למלך פ"ג מביא"מ ה"ב] מכל מקום נחשבת כעבודה המסורה לכהונה, כיון שאין זר יכול להכנס להיכל לעשותה, ונידון זה תלוי במחלוקת הרמב"ם [פ"ב מביא"מ ה"ב] ורש"י [מנחות כו ב] אם זר הוזהר

1. בגמרא הובא מקור מקרא על כל אחד מן הפסולים המנויים במשנה ללמד שעבודתו פסולה, ותמה הטהרת הקודש לפי רבא שאמר בתמורה [ג ב] כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, הרי עבודתם פסולה ממילא, כי הוזהרו שלא לעבוד, ולמה הוצרך ללמד לפסול עבודתם.

ותירץ הגרע"ק א שמצד "לא מהני" היה נחשב כאילו לא נעשית העבודה, ויש לזה תקנה שיחזור ויעשה, ולכך בא הכתוב ללמד שחל פסול בקרבן על ידי עבודת פסולים. וכבר הבאנו לעיל [בעמוד א'] שכן כתב הגר"ח [פ"ג מפסוהמ"ק ה"ט] לענין הולכת זר, וראה שם דברי המקדש דוד וקהילות יעקב.

[ועיי"ן רש"י בע"א ד"ה אפשר, שקבלה וזריקה אפשר לתקנן, אך שחיטה לא, והיינו משום שאין מציאות לעשותה שוב. וכן אמרו במנחות ו' לענין קמיצה, והיינו משום שהיא עבודה שנעשית בכל הקרבן, וחל שם שיריים על שאר המנחה, שלא קבלה וזריקה שנעשות רק בדם הנפש].

ובתירוץ זה מיושבת גם קושיית הקרן אורה [כאן] והשפת אמת [להלן טו א] למה לא נלמד לפסול זר ממה ששנה עליו הכתוב כמה פעמים לעכב. ויתכן שאף על פי שכהונה מעכבת אין הקרבן נפסל על ידה, אלא משום חסרון עבודה בהכשר, ולכך צריך קרא ללמד שפוסלת ואי אפשר לחזור ולהוליק או לקבל. [וראה דברי מהר"ט בהערה הבאה].

ובאבי עזרי [פ"ב מביא"מ ה"ז] תמה שהרי בקבלה שנינו להלן [לב א] שיחזור הכשר ויקבל, ומשמע שלא חל פסול בקרבן אלא חסרון הוא בעבודת הכהן, ואילו בהולכה מסקינן לעיל שאי אפשר לתקנה אף אם לא חל בה פסול כי כבר נעשתה באיסור ולא מהני ושוב אין צורך בה, ואם כן למאי נפקא מינה אם עבודת הפסולים פוסלת או שיש בה רק חסרון הכשר.

ועל עצם הקושיא תמה באבי עזרי, שהרי מצינו בפרועי ראש שהם במיתה ואין מחללין עבודה [סנהדרין כב ב] ובהכרח שאף אם אי עביד לא מהני אין העבודה נפסלת. ונראה כי מוכח מקושייתם שחלוק פסול שתויי יין ופרועי ראש, שנאסרה להם הכניסה למקדש והעבודה באיסור אחד, משום שאין חסרון בעצם עבודתם, אלא באופן עמידת כהן העובד לפני ה', ולכן אין העבודה נפסלת, וכן משמע מלשון הרמב"ם [פ"א מביא"מ ה"א וה"ח] "אסור לו להכנס בפנים ואם נכנס ועבד חייב מיתה", דהיינו שהמיתה על הכניסה בתנאי שיעבוד. והקושיא רק על זר וטמא ושאר פסולים שנאמר בהם איסור נפרד על העבודה, ופוסלים את עצם העבודה, כי פסולין הוא מצד העבודה. וראה הערה 2 לתוס'.

ובטהרת הקודש תירץ על קושייתו, שיש נפקא מינה במקור לפסול עבודת פסולים, לאופן שאין אלא כהן פסול, ואילו לא

והיה כהן שלא רחץ ידים ורגלים מן הכיור בבואו שחרית לעבוד.

או שהיה הכהן ערל⁽⁵⁾ או טמא⁽⁶⁾, וכן כהן שקיבל את הדם בהיותו יושב ולא עומד, או בהיותו עומד על גבי כלים ולא על גבי רצפת המקדש,

וכן אם עבד כשהוא עומד על גבי בהמה או על גבי

חסר הערב—שמש לטהרתו, או מחוסר כיפורים, כגון זב ומצורע שכבר טבלו, והעריב שמשן, אלא שעדיין לא הביאו את קרבנות כפרתם,

וכן מחוסר בגדים, דהיינו כהן גדול ששימש בפחות משמונה בגדים או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים,

[וראה להלן טו א הערה 1, שתוס' בכתובות לב ב נקטו ששיך פסול בלא איסור כגון זר בבמה].

4. בשטמ"ק [אות ז] הקשה למה הוצרך לומר "טבול יום" והרי מחוסר כפורים קל ממנו ופוסל, וכל שכן טבול יום שהוא גם מחוסר כיפורים וגם טעון הערב שמש. והעמיד בטבול יום שנטמא בשרץ שאינו צריך כפרה, ודינו קל ממחוסר כפורים.

5. רש"י פירש שמתו אחיו מחמת מילה, ובתוס' להלן [כב ב] פירש רבינו תם שמדובר במומר לערלות, וצריך לומר שרש"י בא לומר שאף באופן שמתו אחיו נחשב ערל, ולא בערלה שלא בזמנה, אך ודאי מודה שגם מומר לערלות פסולו רק משום ערלות ולא משום מומר, שלא מצינו פסול מומר לעבודה אלא בעובד עבודה זרה. אך בדעת הרמב"ם נראה שפסול ערל כטמא תלוי אם הוא מומר לערלות. וכמבואר בהערה 5 לתוס'. וראה עוד בהערות לתוס' לקמן [כב ב הערות 3–4].

6. בשטמ"ק [אות ז] תמה דתיפוק ליה שהוא מטמא את הכלי והכלי מטמא את הדם, והעמיד בטמא מחמת שרץ שהוא ראשון לטומאה ואינו מטמא כלים. ולכאורה תמה שהרי גם לענין קמיצה שנינו [במנחות ו] שטמא פסול, ושם הוא נוגע בקמיצתו באוכלין, וראשון מטמא אוכלין.

והגרי"ד סולוביצ'יק תירץ על קושית השטמ"ק שהציץ מרצה על האוכלין שהן הקרבן, ולכן הפסול הוא רק מחמת הכהן העובד בטומאה. ברם, אם כן הוא היה אפשר להעמיד אפילו ככהן טמא מת, שגם בו יש ריצוי לקרבן והפסול מחמתו. וראה להלן [כב ב] שזקני דרום העמידו את המשנה דוקא בטמא שרץ ולא בטמא מת שמרצה ציץ לטומאתו, ומשמע שלא ניחא להו להעמיד באופן שלא ריצה הציץ, כגון שלא היה על מצחו, כיון שגם באופן זה לא היה הפסול משום טומאת הכהן, אלא משום שנטמא הדם מידו.

ולפיכך נראה שכוונת השטמ"ק לבאר רק את הדין האמור במשנה, שהרי הפסוק האמור בטמא מדבר גם באב הטומאה כצורע וזב, והוא מטמא כלים ויטמא הדם, ויתכן להעמיד את הפסוק באופן שמועיל ריצוי, כגון שלא נטמא הדם ביציאתו על ידי קבלת טמא, והציץ מרצה בהליכתו כי קדמה קבלה לטומאה. ורק המשנה שמדוברת בטומאה בשעת קבלה שאין בה ריצוי, צריך להעמידה בראשון לטומאה. [וראה משמר הלוי מ].

ועוד תירצו על קושית השטמ"ק, שטמא פוסל אפילו באופן שנתן מורק בתוך מורק, שפסק הרמב"ם [פ"א מפסחמ"ק הכ"א]

על ביאה ריקנית להיכל, או שהיא אזהרה לכהנים.

ובשו"ת חמדת שלמה [אה"ע טו ז] דן עם בעל נתי"מ אם זר פוסל בהקטרת אימורים, וראה בחזו"א [יט לא] שאע"פ שאין עיקר עבודה באימורים נפסלין בהקטרת זר כי אין כאן הקטרה כשרה, והיינו שהנידון הוא אם יפסלו משום חסרון כהונה במעשה ההקטרה, או שאין מצוה בהקטרה אלא ש"ייהיה מוקטרה" ואין צורך כלל בכהן.

וכבר ביררנו לעיל [ד. הערה 5] אם יש פסול זרות באשה, ואם פסול אשה הוא מצד זרות. ובמהרי"ט [קידושין לו א] הקשה על מה שכתבו שם תוס' שנשים מחללי עבודה, מנין להם דין זה, והרי יתכן שרק חסר בהכשר עבודתו, ותיריך שלענין חסרון הכשרים אפשר ללמוד מהגשה, ובהכרח שהמיעוט "בני אהרן" בא ללמד שהן פוסלות, ומשמע מדבריו שאין פסולן מצד זרים, שהרי אם כן ודאי שפוסלות בעבודה. וטעמו נראה משום שנאמר מיעוט לנשים בכל עבודה בפני עצמה, ואילו פסולו מצד זרות, כיון שגילה שהן בכלל זר הרי הן פסולות לכל עבודות, ובהכרח שהוא פסול בפני עצמו [ודבריו מחודשים יותר מדברי הגרע"ק, כי נקט שאף אם יש פסול ש"מעב" בעבודה יתכן שאינו מחלל, והגרע"ק לא כתב כן אלא לגבי "אי עבד לא מהני", שאינו עיכוב מדיני העבודה, אלא חסרון בקיום דיניה. ודו"ק].

אמנם בתירץ השני בתוס' הג"ל דקידושין, כתבו שאין בנשים פסול מחוסר בגדים כי לא הצטוו בהן, ויתכן שכוונתם כי פסול אשה הוא חמור מפסול זר, משום שאינה בכלל עבודה, שהרי אמרו שם שפסולה לסמיכה ותנופה שכשרות בזר, והיינו שאינה אפילו כזר שהוא "עובד פסול". [וראה עוד להלן יז ב הערה 8].

3. רש"י פירש כל זמן שלא נקבר המת, ותמה הגרע"ק א שהרי להלן [צט ב] אמרו שאסור בקדשים כל היום, ואף אחר קבורה, שהרי מן התורה הוא אונן רק ביום המיתה עד הערב, ומדרבנן גם ביום הקבורה עד הערב.

ויתכן שכוונת רש"י לרברי רבי [ב ק] ש"מתאונן עליו כל זמן שלא נקבר", אפילו עד עשרה ימים" ובאמת ביום הקבורה אסור [מדרבנן] גם אחר קבורה.

וראה באבן האזול [פ"ב מביא"מ ה"ט] שרבנן לא האריכו את זמן האנינות עד שעת הקבורה, אלא שקבעו שיהא ביום קבורה דין אבלות של יום ראשון.

ב. תוס' במכות [יג] נקט שאונן שעבד לוקה, אך הכסף משנה [פ"ב מביא"מ] הוכיח מדברי הרמב"ם שאינו לוקה, ונקט שאין בו לאו עי"ש. וראה ביד רמה [סנהדרין פג א] כתב שיש בו איסור, כי ממה שהוא מחלל עבודה מוכח שנאמר בו איסור.

קרבן עובדי כוכבים. שאם שלח עובד כוכבים קרבן עולה, יכול אפילו כהן טמא להקריבה.

ומקשינן: **השתא ציץ**, שנושא הכהן הגדול על מצחו, והוא מרצה בקרבנות ישראל על הדם שנטמא ונזרק בשוגג, וכן על החלב שנטמא שאפשר לזרוק את הדם, אולם הוא **לא מרצה** על קרבן עובד כוכבים, **דאמר מר**: דם שנטמא וזרקו, אם זרקו בשוגג הורצה ואם זרקו במזיד לא הורצה, אך **בעובדי כוכבים** שנטמא דם קרבנם וזרקו הכהן על המזבח הרי **בין זרקו בשוגג ובין במזיד לא הורצה**, ואם כן כיצד תעלה על דעתך **שבטומאה** של הכהן הוא קרב? והרי כהן טמא אינו יכול להקריב אפילו קרבן של ישראל וכל שכן שלא יוכל להקריב קרבן עובד כוכבים, שהתמעט אפילו מריצוי ציץ?

ומתריצין: **אלא**, מהכא ילפינן — **הכי קאמר קרא** "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר: **וינזרו** שיתרחקו הכהנים כשהם טמאים **מקדשי**, מכל הקדשים! ואף **בני ישראל** ינזרו? מהקדשים, שלא יעבדו בהם. **ולא יחללו** אותם בעבודתם בהם" ומכאן למדנו שעבודת הזר מחללת את הקרבן.

דבי רבי ישמעאל תנא מקור אחר לפסול עבודת זר: **אתאי בקל וחומר מבעל מום** שפוסל את הקרבן בעבודתו⁽⁸⁾ —

ומה בעל מום הקל, שאוכל קדשי קדשים, בכל זאת אם עבד חילל. זר, שחמור ממנו, שאינו אוכל ^{א-10} **בקדשי קדשים, אינו דין שאם עבד, חילל!**

חלוקים מישראל, אם כן יתכן שגם דיני העבודה בקרבנם חלוקים ומותר להקריבם בטומאה ואינם צריכים דחייה, אולם מדברי רש"י [בד"ה בטומאת] משמע שגם בקרבן עבדים הטומאה נדחית.

8. **תוס' בתענית** [יז ב] הקשו למה לי קרא שערל מחלל עבודה, ותיפוק ליה בקל וחומר מבעל מום שאוכל ומחלל עבודה, כל שכן לערל שאינו אוכל, ותירצו שחלל יוכיח שאינו אוכל בקדשים ועבודתו כשרה, ותמיהו האחרונים [שער המלך פ"ו מביאי"מ והגרעק"א על משנתנין] שהרי תנא דבי רבי ישמעאל למד מקל וחומר זה לפסול עבודת זר ולא פרק מחלל. וכתב שער המלך שלגבי זר יש לדחות את הפירכא, שכן חלל בא מורע הזהונה, [וראה דבריו בפ"י מכהמ"ק ה"ד].

ומהרי"ל דיסקין [כתבים ט] כתב שאילו לא ידענו שזר פוסל, לא היינו דורשים את הפסוק "ברך ה' חילו" להכשיר עבודת חלל, וכל דבר שלא ידענו קודם הקל וחומר אינו פורץ את הקל וחומר.

ובעולת שלמה כתב ליישב על פי דברי תוס' להלן בסמוך

רגלי חבירו, ונמצא שהיתה חציצה בין רגלו של הכהן לרצפת המקדש — **פסל את הזבח!**

וכן אם קיבל את הדם כשהוא מחויק בכלי ביד **שמאל** — **פסל את הקרבן!**

רבי שמעון מכשיר אם התקבל הדם בשמאל!

גמרא

זר — **מנלן** שהוא פוסל בעבודתו?

דתני לוי: נאמרה בפרשת אמור אזהרה לכהנים שלא יעבדו את עבודת הקרבנות כשהם טמאים: **"דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל**, ולא יחללו את שם קדשי. כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים — ונכרתה הנפש ההיא!"

ודנה הגמרא בלשון הכתוב קדשי "בני ישראל", האי **"בני ישראל"**, **למעוטי מאי?**

אילימא למעוטי "בנות ישראל", וללמד שלא הוזהרו הכהנים הטמאים מלהקריב קרבן **נשים**,

הרי לא יתכן לפרש כן. כי קשה, איך עצם הקרבן בא בטומאה? והרי אף אם לא נאסרה ההקרבה לכהן, עדיין קשה, וכי **קרבן נשים, בטומאה קרב?** והרי אין כח בקרבן נשים לדחות את הטומאה?⁽⁷⁾

אלא, לא בא הכתוב "בני ישראל" אלא למעוטי

שכשר, ואין כלי מטמא כלי הדרם טהור, ורק משום טומאת הכהן פסול.

7. **רש"י** פירש "וכי יש כח בקרבן נשים לדחות טומאה", ותמה הגרי"ד **סולובניצ'ק** שהרי כעת דנה הגמרא למעט מקרא שלא יהא בו כלל טומאה, ואין צורך בדחיתה כלל.

והוכיח מכך שהמיעוט הוא רק מצד הקרבן, שמותר להקריבו בטומאה. אך עדין יש איסור מצד העבודות, לאסור לעבוד בטומאה אפילו בתרומת הדשן, ולכך צריך את דחית הקרבן. אך מאידך, דחיית הקרבן אינה מועילה אלא להתיר לעבוד בטומאה, אך מצד דיני הקרבן שיעשה בטהרה היה אסור לטמא לעבוד אף בקרבן נשים, אלא אם מיעט קרא לאיסורו. והטעם לכך, משום שהדחייה מועילה רק משום שחיוב ההקרבה דוחה איסור הכהן, אבל דיני החפצא של הקרבן שיעשה בטהורים אינם נדחים מפני חיוב הבאתו. וכמו שהובא [בהערה 1] מדברי תוס' במנחות [מט א] שאין דחייה מועילה לפסול.

לפי זה בקרבן עבדים היה ניחא לגמרא, כיון שדיני קרבנם